

Vogels van de Nederlandse Rode Lijst

DOOR TOM LOORIJ

Deel 4: Het kleinst waterhoen

Het hanteren van de Rode Lijst heeft één bezwaar: hij wordt slechts eens in de 10 jaar bijgesteld en de laatste stamt alweer uit 2004. En dan blijkt dat veranderingen in de vogelstand snel gaan. Zo viel het kleinst waterhoen in 2004 in de categorie ‘Verdwenen uit Nederland’ en het verhaal begint met de vermelding ‘Laatste broedgeval in 1972’!

Nu moet die vermelding wel genuanceerd worden, beter zou zijn ‘laatst bewezen succesvolle broedgeval’. Er zijn na 1972 jaarlijks wel regelmatig waarnemingen geweest van het kleinst waterhoen, maar allemaal op zijn gunstigst met vermelding van ‘baltzend’ of ‘roepend’. Maar nestvondst of waargenomen jongen, ho maar! Deze waarnemingen vat SOVON in de diverse broedvogelatlassen kernachtig samen tot de vermelding: aantal territoria jaarlijks 0 tot 20. Territoria

zullen het ongetwijfeld geweest zijn, maar dat betekent dus nog niet succesvolle broedgevallen.

En nu opeens in 2009 wordt de Rode Lijst gelogenstraf met maar liefst twee broedgevallen tegelijk: één in De Groene Jonker bij Zevenhoven en één in de omgeving van Warmond! En dan te bedenken dat er tussen 1863 (!) en 1972, dus in ruim een eeuw, maar 18 zekere broedgevallen waren. Maar het is aannemelijk dat de vogel vroeger best wel een jaarlijkse, zij het zeldzame, broedvogel geweest kon zijn. Die zeldzaamheid staat wel vast, maar het is ook zeker dat de moeilijke determinatie, zijn grotendeels nachtelijke leefwijze, het kleiner aantal doorgewinterde vogelaars en de minder goede waarnemingsapparatuur er mede debet aan zijn geweest dat hij niet jaarlijks als broedvogel kon worden vastgesteld.

Toch zijn er duidelijke aanwijzingen dat hij de laatste tientallen jaren kennelijk erg achteruit moet zijn gegaan. Het aantal waarnemingen beperkt zich in de 21ste eeuw tot één à drie per jaar. En dat ondanks het toenemend aantal fanatieke *diehard*s onder de vogelaars dat bij nacht en ontij op geschikte plaatsen eropuit trekt, soms gewapend met bandopnames van zijn geluid. Maar zelfs voor die *diehard*s blijft het een lastige soort, zijn geluid is zacht, lijkt op dat van een groene kikker of het mannetje van de zomertaling en valt in een koor van nachtelijke geluiden lang niet altijd op.

Die waarnemingen in De Groene Jonker en bij Warmond waren vooral te danken aan het feit dat de aanwezigheid van het paartje zou uitmonden in een broedgeval, de vogels zich daardoor ook overdag lieten zien (vanaf half juli ook met hun jongen), maar ook omdat er een voor mensen goed toegankelijk pad vlak langs hun verblijfplaats liep. Zijn voorkeursbiotoop is namelijk een omgeving van moerassen van zeggen, verlandingszones, ondergelopen graslanden en dergelijke, kortom een biotoop dat redelijk makkelijk benaderbaar is. Overigens zijn die biotoopeisen ook in zijn voordeel. Op diverse plaatsen in ons land wordt aan natuurontwikkeling gedaan, waarbij de nadruk wordt gelegd op het aanleggen van dergelijke plas-drassituaties. Ook het Actieplan Moerasvogels van Vogelbescherming Nederland is erop gericht biotoop te ontwikkelen waar andere kritische soorten als roerdomp, woudaap en snor zich thuis voelen. Het is goed mogelijk dat het kleinste waterhoen meelift met deze ontwikkelingen en wellicht in de toekomst vaker tot broeden komt.

En wat betreft de Haagse regio? Daar kunnen we kort over zijn. In 1975 werd er één gehoord in de Meeslouwerpolder, die toen nog volop in ontwikkeling was, en in 1977 werd er zelfs een territorium aldaar vastgesteld. Bij het verdwijnen van het gebied verdween ook de kleine kans tot vestiging van de soort. Maar in 2004 werd hij door veel vogelaars in het broedseizoen gezien in Lentevreugd, het natuurontwikkelingsgebied in Wassenaar. Helaas daarna niet meer, maar het bewijst wel dat de vogel flexibel genoeg is om van nieuwe gebieden snel te profiteren.

En verder werd er in 2005/2006 regelmatig één gezien in de omgeving van Reigersbergen. Dit was echter een exemplaar dat ontsnapt was uit een collectie watervogels en dus niet een echte wilde vogel.

Ten slotte nog een minder bekend leuk weetje: het kleinste waterhoen is een uitgesproken trekvogel die in de winter in zuidoost Afrika verblijft. En dat zou je toch niet onmiddellijk gedacht hebben van zo'n kleine vogel uit een vogelfamilie die niet bekend staat als uitstekende vliegers.

Oproep

Wie helpt ons het inventarisatierapport te maken?

Het bestuur van de Haagse Vogelbescherming is naarstig op zoek naar iemand die kan helpen met het verwerken en vormgeven van de telgegevens en waarnemingen van onze vogelwachters ten behoeve van het Inventarisatierapport 2009.

Hebt u affiniteit met Excel, vormgeving en vogels en hebt u tussen januari en eind maart enige uren per week de tijd om aan het Inventarisatierapport te werken, meld u dan aan bij Idde Lammers: info@idde.nl. Beschikt u niet over alle bovenstaande capaciteiten, maar zou u zich wel voor een bepaald onderdeel willen inzetten, geef dit dan ook door. Samen moet het lukken ook volgend jaar weer een Inventarisatierapport te laten verschijnen.